

Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 162

Tallinn, Toompea ja videosild

Esmaspäev, 15. juuni 2026

Algus 11.10, lõpp 12.30

Juhataja: Liina Kersna (esimees)

Protokollija: Merje Noorlind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Vadim Belobrovtsev, Madis Kallas, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali

Komisjoni ametnikud: Carina Rikart (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helena Pihlakas (nõunik)

Puudus: Helle-Moonika Helme

Kutsutud: Louis Kahni Eesti SA nõukogu esinaine Ingrid Mald, nõukogu aseesimees Urmo Raus, juhatuse liikmed Mari-Liis Vunder ja Karl Laas (2. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Ülevaade Louis Kahni Eesti SA tegevusest
3. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu kultuurikomisjoni nädala (15.06.2026-21.06.2026) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 15.06.2026 kell 11.10

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Ülevaade Louis Kahni Eesti SA tegevusest
3. Riigikogu liikmete Lauri Läänemetsa, Madis Kallase, Andre Hanimägi, Riina Sikkuti, Tanel Kiige, Heljo Pikhofi, Züleyxa Izmailova, Anti Allase, Jaak Aabi, Tõnis Mölder, Enn Eesmaa, Leo Kunnase, Tiit Marani, Ester Karuse, Helmen Küti, Kersti Sarapuu, Vladimir Arhipovi, Peeter Ernitsa, Aleksei Jevgrafovi, Andrei Korobeiniku, Lauri Laatsi, Reili Ranna, Vadim Belobrovtsevi avalduse „Kõrghariduse toetuseks“ eelnõu (894 AE) esimese lugemise ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 16.06.2026 kell 14.00

1. Kollektiivse pöördumise "Noor-Eesti "Noorte püüded" kohustuslikuks lugemiseks riigikogulastele" (1-6/26-76/1) arutelu
2. Noortevaldkonna seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse projekti tutvustus
3. Kohtumine Eesti Ajalooliste Hoonete Ümarlause esindajatega kultuuripärandi tuleviku teemal

4. Info ja muud küsimused

Madis Kallas tegi eelnõu algataja esindajana ettepaneku võtta kultuurikomisjoni nädala töökava projektist välja esmaspäevase istungi pkp 3: „Riigikogu liikmete Lauri Läänemetsa, Madis Kallase, Andre Hanimägi, Riina Sikkuti, Tanel Kiige, Heljo Pikhofi, Züleyxa Izmailova, Anti Allase, Jaak Aabi, Tõnis Mölder, Enn Eesmaa, Leo Kunnase, Tiit Marani, Ester Karuse, Helmen Küti, Kersti Sarapuu, Vladimir Arhipovi, Peeter Ernitsa, Aleksei Jevgrafovi, Andrei Korobeiniku, Lauri Laatsi, Reili Ranna, Vadim Belobrovtsevi avalduse „Kõrghariduse toetuseks“ eelnõu (894 AE) esimese lugemise ettevalmistamine.“.

Liina Kersna tegi ettepaneku lükata eelnõu arutelu edasi 14. septembri istungile ning kinnitada muudetud nädala töökava.

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Vadim Belobrovtsev, Madis Kallas, Liina Kersna, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali).

2. Ülevaade Louis Kahni Eesti SA tegevusest

Liina Kersna avas päevakorrapunkti ja andis Louis Kahni Eesti SA tegevuse tutvustamiseks sõna Karl Laasile.

Karl Laas andis ülevaate Louis I. Kahni rahvusvahelisest tähendusest, tema seostest Eestiga ning Louis Kahni Eesti SA tegevusest (lisa 1).

2026. aastal tähistatakse Louis Kahni 125. sünniaastapäeva, mis annab võimaluse tutvustada tema pärandit nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt. K. Laas tõi esile, et Kahn oli üks 20. sajandi mõjukamaid arhitekte, kelle looming ja mõttemaailm on jätnud tugeva jälje arhitektuuriharidusse ning kelle teoseid ja õpetust tuntakse Ameerika Ühendriikides, Euroopas, Indias ja Bangladeshis. Samuti rõhutas ta Kahni sidet Eestiga, sealhulgas Saaremaaga, ning koostööd Eesti päritolu ehitusinseneri August Komendandiga, kellega Kahn töötas koos 18 aastat. Laasi sõnul ei seisne Kahni tähtsus üksnes tema hoonetes, vaid ka selles, et ta oli arhitektuuri mõtestaja ja õpetaja, kelle loengud ja tekstid on jätkuvalt olulised arhitektuurivaldkonnas.

Ingrid Mald selgitas SA kujunemislugu ja eesmärgi.

I. Mald sõnas, et 2006. aastal andis Eesti Arhitektide Liit talle ülesande uurida Louis Kahni seost Eestiga ning korraldada Eestis Kahni päevad. Selle töö käigus kinnitati arhiividokumentide põhjal Kahni Eesti juured ning sündmusest kujunes sihtasutuse tegevuse ajalooline lähtepunkt. I. Mald tõi esile, et Eesti Arhitektide Liit ja hiljem Eesti Arhitektuurikeskus pidasid oluliseks Kahni pärandi järjepidevat tutvustamist Eestis. Esialgsete plaanide hulka kuulus ka Kahni projekteeritud kontsertlaeva Point Counterpoint II Eestisse toomiseks oli tehing peaaegu sõlmimisel, kuid see ei teostunud. Meil oli olemas erainvestor, aga Eesti riik kahjuks tol hetkel ei soovinud sellesse projekti investeerida, arvestades selle ülalpidamise ja majandamise kulusid.

SA loodi 2011. aastal, et tutvustada Kahni pärandit, siduda arhitektuuri ja muusikat ning arendada rahvusvahelist kultuurikoostööd. I. Mald märkis, et aastate jooksul on tehtud palju tööd ning 2021. aastal pälvis sihtasutus rahvusvahelise koostöö eest Välisministeeriumi kultuuripreemia. Ta lisas, et SA tegevus on viimastel aastatel hoogustunud ning sihtasutuse eesmärgid on ambitsioonikad.

Karl Laas rõhutas Louis Kahni pärandi rahvusvahelist kõlapinda, nimetades näiteks New Yorgis ÜRO peakorteri lähedal asuvat Four Freedoms Parki ning KAHN 120 raames toimunud näitusi. SA tegevuses on tema sõnul oluline koostöö AHO Oslo arhitektuuri- ja

disainikooli, ETH Zürichi ning Alvar Aalto Fondiga, mis aitab tutvustada Kahni ja Aalto pärandit rahvusvahelises dialoogis.

KAHN 125 raames on 2026. aastal Saaremaal kavandatud dokumentaalfilmide näitamine, Kahni ja Alvar Aalto eramute näitus ning 18. septembri rahvusvaheline seminar. Olulise sündmusena nimetas K. Laas mängufilmi „Joy Will Prevail“, mille võimaliku linastuse üle peetakse läbirääkimisi. Film tõstab esile Kahni seose Eestiga ning toetab SA sügisprogrammi ja Kahni keskuse idee tutvustamist.

Mari-Liis Vunder tutvustas Saaremaale kavandatava Louis Kahni keskuse visiooni rahvusvahelise arhitektuuri- ja kultuurikeskusena, mille eripära seisneb Kuressaare asukohas. Ta rõhutas koostööd AHO Oslo arhitektuuri- ja disainikooli ning ETH Zürichiga, mille üliõpilastööd on aidanud keskuse ideed mõtestada. Eesmärk on jõuda rahvusvahelise arhitektuurikonkursini, mille tulemusel võiks Kuressaare saada maailmaklassi arhitektuurse maamärgi. Keskus looks aastaringse rahvusvahelise huvi ning pakuks käelisi ja hariduslikke tegevusi. ETH Zürichis valminud kavandeid on kavas tutvustada septembris Kuressaares näitusel ja seminaril.

Urmo Raus tutvustas USA 250 ja KAHN 125 raames kavandatud Philadelphia näitust ning sellega seotud rahastusprobleemi. Ta selgitas, et SA on kaks aastat pidanud läbirääkimisi Carpenters' Halliga, mis on Ameerika Ühendriikide ajaloo seisukohalt sümbolne paik ning kus kogunes esimene kontinentaalkongress. Ruumid on saadud kaheks kuuks tasuta ning kavandatav näitus võimaldaks esitleda Ameerika Ühendriikides esimest korda Louis Kahni keskuse ideed, Kuressaare asukohta ja ETH Zürichis valminud maketti. Programmi kuuluvad ka Maria Fausti kontsert ja Kaupo Kikkase näitus.

U. Raus märkis, et näituse teostamiseks on puudu ligikaudu 60 000 eurot ning rahastuse puudumisel tuleb sündmusest lähiajal loobuda. Tema sõnul oleks tegemist nii kultuurilise kui ka diplomaatilise võimalusega, mis looks Eestile kontakte Philadelphia, Pennsylvania ja USA kultuurivõrgustikes ning aitaks tutvustada Louis Kahni Eesti-seost ja kavandatavat keskust tema sünnilinnas.

Karl Laas täiendas, et Välisministeerium on eraldanud 10 000 eurot avakontserdi korraldamiseks, kuid ülejäänud programm, sealhulgas Carpenters' Halli näitus, on rahastuse puudumise tõttu küsimärgi all.

Madis Kallas märkis, et Louis Kahn ei ole üksnes Eestis sündinud, vaid külastas Eestit ka hilisemas elus ning tutvus muu hulgas Kuressaare piiskopilinnuse, kirikute ja Tallinna oluliste objektidega. M. Kallase sõnul on Kahni pärand Eestis viimase 15 aasta jooksul küll tuntumaks saanud, kuid laiem ühiskondlik teadlikkus tema tähendusest ei ole veel piisav. Ta tõi esile, et Kahni olulisust on Saaremaal juba arvestatud, näiteks Kuressaare lossipargiga seotud lahendustes.

Rahastuse kohta märkis M. Kallas, et kui Kultuuriministeeriumi või teiste osapoolte tugi ei ole seni kujunenud, tuleb selle nimel ühiselt edasi töötada. Samas tõdes ta, et 60 000 euro puudumine seab Philadelphia näituse toimumise praegu küsimärgi alla.

Ingrid Mald kinnitas, et Philadelphia sündmus on kavandatud 30. oktoobriks ning ruumid on olemas, kuid praegune rahastus katab vaid avasündmuse. Kahekuulise näituse ja sellega seotud programmi elluviimiseks vajalikku rahastust ei ole.

I. Mald rõhutas, et kohapeal viibimine ja kontaktide loomine on oluline, sest kavandatav Louis Kahni keskus ei ole üksnes Eesti-sisene ettevõtmine, vaid rahvusvaheline algatus, mis looks silla Eesti ja Ameerika Ühendriikide vahel. Tema sõnul on varasemad kontaktid olemas, kuid neid tuleb uuendada ja edasi arendada.

Urmo Raus lisas, et SA tegevus on suuresti vabatahtlik ning juhatuse liikmed on aastate

jooksul panustanud nii oma aega kui ka isiklikke vahendeid. Tema sõnul on 14 aasta jooksul tehtud märkimisväärset tööd toetajate otsimisel ja võimaluste ühendamisel, kuid vabatahtliku panuse võimekusel on piirid. U. Raus tõi näiteks Philadelphia Carpenters' Halli näituse ettevalmistuse, mille käigus said Eesti kultuuri- ja välisesindajad tänu sihtasutuse tööle tutvuda kohapealsete ruumide ja võimalustega, kuid näituse teostamiseks vajalik rahastus jäi endiselt sihtasutuse kanda.

Mari-Liis Vunder sõnas, et SA tegevusele on andnud uut hoogu ülikoolide koostöö, mille vastu tunnevad huvi ka partnerkoolid. Ta tõi näiteks 2026. aastal Kuressaare Pajutänava väiksema krundi ja eramute näitel tehtud töö, mille põhjal saab koostöös Kuressaare linnaga tutvustada kogukonnale keskuse võimalikke visioone. M.-L. Vunder märkis, et rahvusvaheline koostöö on toonud Eestisse olulist teadmussiiret, millest saavad kasu nii Eesti Kunstiakadeemia kui ka TalTech, kuid järgmisteks sammudeks tuleb leida rahastus.

Karl Laas lisas, et Louis Kahni keskuse loomine ja ülikoolide rahvusvaheline koostöö avavad võimalusi Eesti arhitektuurile. Tema sõnul on TalTech ja Eesti Kunstiakadeemia saanud sihtasutuse võrgustiku kaudu väärtuslikke kontakte ning ligipääsu rahvusvahelisele koostööle. K. Laas märkis, et Kahni loengud ja tekstid, sealhulgas „Silence and Light“, on arhitektuurivaldkonnas jätkuvalt mõjukad baastekstid. Ta tõi esile ka ETH Zürichi kõrge rahvusvahelise taseme ning lisas, et mitmed koostöövõimalused on ajakriitilised ja vajavad poliitilist tuge. K. Laasi sõnul on Kultuuriministeerium olnud toetav ning aidanud kontaktide ja sisendiga, kuid USA 250 sündmuste teostumiseks on vaja ka poliitilist eestkõnelejat ja otsustustuge.

Liina Kersna sõnas, et Riigikogul ei ole võimalust muuta jooksva aasta kinnitatud eelarvet. Ta küsis, kas Philadelphia näituse 60 000 euro suuruse rahastusvajaduse katmiseks on arutatud võimalusi Eesti Kunstiakadeemia, TalTechi, Välisministeeriumi ja Saaremaa vallaga, kuna koostööst saavad kasu nii ülikoolid kui ka rahvusvahelised suhted.

Mari-Liis Vunder selgitas, et sihtasutus on ülikoolidega rahastusvõimalusi arutanud ning kõrgkoolid on valmis oma võimaluste piires panustama, eelkõige seoses Kahni keskuse makettide, kataloogide ja muude väljunditega. Võimalik on küsida toetust ka ETH Zürichis valminud suure maketi transpordiks. Samas ei ole sihtasutus saanud ülikoolidele teha konkreetset ettepanekut enne, kui põhiosa rahastusest on olemas. M.-L. Vunder märkis, et Kultuurkapital on toetanud Kuressaares kavandatavat näituseprogrammi, kuid see ei kata Philadelphia näituse vajadusi.

Ta lisas, et Philadelphia vastuvõtt võimaldaks kohtumisi riiklikul tasandil ja kontakte Kahni pärandiga seotud Ameerika partneritega, kuid saadud toetus ei võimalda näitust täies mahus ellu viia. Rahastuse puudumisel saaks Philadelphia sündmusel materjale näidata vaid lühiajaliselt, samas kui kahekuuline näitus tutvustaks Eestit ja kavandatavat Kahni keskust püsivamalt. M.-L. Vunder märkis, et Louis Kahni lapselaps, New Yorgi arhitekt Gregory Meliton Kahn, on väljendanud valmisolekut toetada ettevõtmist kontaktide ja projekti tutvustamise kaudu.

Urmo Raus täiendas, et Ameerika Ühendriikides eeldatakse selliste sündmuste puhul üldjuhul korraldajapoolset kulude katmist ning kaheks kuuks tasuta kasutada antud ruumid on juba märkimisväärne toetus. Tema sõnul on Philadelphia näituse peamine väärtus selles, et Eesti ja kavandatav Louis Kahni keskus oleksid kahe kuu vältel nähtavad kohalikule publikule, samas kui vastuvõtt ja kontsert oleksid ühe õhtu sündmused. U. Raus sõnas, et näitust ei ole võimalik teostada väikeste üksikpanuste kaupa, sest installatsioonide, transpordi, pakendamise ja tolliga seotud kulud tuleb katta korraga ning materjalid ja struktuurid õigeks

ajaks ette tellida.

Mari-Liis Vunder sõnas, et Kuressaare sündmuse ettevalmistamisel on uuritud ka eratoetajate huvi. Tema sõnul on peetud edukaid läbirääkimisi Eesti termopuidu tootjaga Thermory, kellel on turg ka Ameerika Ühendriikides ning kes näeb ettevõtmises potentsiaali ja on valmis seda toetama. Samuti on ülikoolid valmis oma osa panustama. M.-L. Vunder rõhutas, et Philadelphia näitus ei peaks keskenduma üksnes ülikoolide töödele, vaid koosnema kolmest osast: Louis Kahni juurtest ja seosest Eestiga, Eesti tänapäevasest tutvustusest ning kavandatava Kahni keskuse sobivuse ja võimaluste näitamisest, mida toetavad üliõpilastööd.

Karl Laas lisas, et Saaremaa vald on olnud koostöötahteline ning toetab tänavust rahvusvahelist seminari 1000 euroga. Tema sõnul on SA valmis jätkama tööd ülikoolide ja partneritega, kuid vabatahtliku panuse piir on sisuliselt käes. K. Laas rõhutas, et küsimus on selles, kas Eesti näeb Louis Kahni loos rahvusvahelist võimalust. Kahn oli Eestist pärit maailmatasemel arhitekt, kes külastas hiljem oma sünnikohta ja Saaremaa kirikuid ning kelle lugu saaks kasutada Eesti tutvustamiseks maailmas. K. Laasi sõnul vajab sihtasutus selle võimaluse realiseerimiseks tuge, mis võiks alata Philadelphia näituse 60 000 euro suuruse rahastusvajaduse lahendamisest. Ta lisas, et põhimõtteline küsimus on, kuidas toetada algatusi, millel on rahvusvahelised kontaktid juba olemas ja mis vajavad edasiliikumiseks suhteliselt väikest lisatuge.

Liina Kersna sõnas, et kultuuriminister peaks lähiajal esitama valitsuskabinetile kultuurieksposordi tegevuskava ning Louis Kahni pärandi tutvustamine võiks sellesse hästi sobituda. Ta märkis, et poliitiliste otsuste kujunemiseks on vaja laiemat ühiskondlikku arusaamist Kahni rollist ja panusest. L. Kersna sõnul võib kavandatud film sellele oluliselt kaasa aidata, eriti juhul, kui selle linastumisest kujuneb Eestis eraldi sündmus. Ta tunnustas sihtasutust senise töö eest pärandi tutvustamisel ning rõhutas vajadust teadlikkuse suurendamiseks jätkata.

Madis Kallas tõi esile võimaluse kasutada täiendavaid kontakte Ameerika Ühendriikides, sealhulgas asjaolu, et Eesti kõrgeimaks välisesindajaks USA-s saab endine Kuressaare linnapea. Tema sõnul võiks see aidata luua seoseid Washingtoni ja Philadelphia sündmuste vahel. M. Kallas rõhutas ka Saaremaa valla panust: vald on hoidnud Louis Kahni keskuse võimaliku asukohana väärtuslikku krunti staadioni kõrval, mere ääres ja lossivaatega alal. Tema hinnangul sobib see paik nii Saaremaa kui ka Eesti vaates keskuse jaoks ainulaadselt hästi ning krundi reserveerimine näitab valla sisulist toetust algatusele.

Liina Kersna küsis, milline võiks olla kavandatava Louis Kahni keskuse igapäevane tegevus. Ta märkis, et keskus võiks kujuneda arhitektuurseks maamärgiks, mida külastatakse ka hoone enda pärast, ning pakkuda käelisi tegevusi ja võimalust anda seal välja Kahni auhinda.

Urmo Raus selgitas, et keskusesse on kavandatud ligikaudu 140-kohaline saal konverentsideks, kinoõhtuteks ja kontsertideks ning näituse- ja ateljeepinnad. Ruume saaks kasutada ka valla vajadusteks. Ühe võimalusena tõi ta esile Eesti Arhitektuurikeskuse tugevama sidumise Saaremaaga või selle kolimise keskusesse, mis annaks majale püsiva kasutaja. Keskus võiks olla seotud ka Kuressaarest algava roheraja või matkateega ning kanda ökoloogilist mõõdet.

Karl Laas täiendas, et keskuse igapäevase tegevuse küsimust on arutatud ka Saaremaa vallas. Tegemist ei oleks üksnes kohaliku keskusega, vaid rahvusvahelise ulatusega paigaga, mille tegevus tugineks seminaridele, konverentsidele, ülikoolide koostööle ja üliõpilaspogrammidele. Saaremaal on tugev ajalooline ja pärandiline kihistus, kuid puudub rahvusvaheline modernse kultuuri ja arhitektuurifilosoofiaga seotud vaatamisväärsus. Kahni

keskus võiks selle lünga täita ning siduda Saaremaa 20. sajandi ja tänapäevase kultuurilooga. Haridusliku mõõtmena tõi K. Laas esile valguse käsitlemise, sealhulgas Saaremaa valguse tajumise arhitektuuris, ning joonistamise ja käelise tunnetuse tutvustamise nooremale põlvkonnale.

K. Laas lisas, et keskuse oluline osa oleks Louis Kahni loomingut tutvustav püsiekspositsioon. Tema sõnul on Šveitsi Vitra keskus koostanud Kahni loomingust suure rahvusvahelise rändnäituse koos makettidega ning teoreetiliselt võiks seda Saaremaal alaliselt eksponeerida. Ta rõhutas, et maailmas on olemas ulatuslik Kahni-huviliste kogukond, mistõttu võiks keskuse valmimine tuua Saaremaale rahvusvahelist arhitektuurihuvilist publikut.

Mari-Liis Vunder lisas, et üliõpilastööd on aidanud mõtestada, milline võiks keskus olla. Osa töödest lähtus täpsest lähteülesandest, osa jättis küsimuse avatumaks ning tõi esile erinevaid käsitusi loodusest, valgusest ja võimalikust kasutusest. Tema sõnul on nende ideede läbivaatamine oluline ka arhitektuurikonkursi ettevalmistamisel, sealhulgas keskuse mahu ja aastaringse toimimise kavandamisel.

Liina Kersna sõnul võiks keskus tuua valdkonnast huvitatud inimesi Eestisse ja Saaremaale ning suurendada ühiskondlikku teadlikkust Kahni pärandist. Ta tõi esile, et erinevalt Arvo Pärdist ei ole Louis Kahn Eesti ühiskonnas laialt tuntud, mistõttu tuleb tema lugu teadlikult tutvustada ja Eestile omasemaks muuta.

Kadri Tali küsis Saaremaale kavandatava saali suuruse ja kasutuse kohta. Tema sõnul eeldab rahvusvaheline koostöö sobivaid ruume ning oluline on teada, millise publikumahuga seminaride, konverentside ja muusikasündmuste korraldamisel arvestatakse.

Karl Laas vastas, et saali lõplik suurus selgub enne rahvusvahelist arhitektuurikonkurssi. Ülikoolidele antud esialgses lähteülesandes arvestati ligikaudu 140 kohaga, kuid sihtasutus teadvustab, et Saaremaal võib olla vajadus ka suurema, 350–500-kohalise kontserdi- või konverentsisaali järele. Ta viitas muu hulgas Saaremaa ooperipäevade ruumivajadusele.

Urmo Raus täpsustas, et suur kontserdisaal ei ole keskuse peamine prioriteet. Keskust nähakse pigem ökonoomse ja ökoloogilise ehitisena, mille energiavajadus oleks võimalikult väike. Ta lisas, et oluline osa võiks olla residentuuril või ametikorteril, mis võimaldaks keskuse juhil või kutsutud külalistel kohapeal elada ja töötada.

U. Raus rõhutas ka Louis Kahni tugevat tähendust Aasias, eriti Indias ja Bangladeshis, kus tema loomingut ja õpetust tuntakse ning austatakse laialt. Ta tõi esile, et Kahni pärand võiks avada Eestile kontakte ka India arhitektuuriringkondades ning pakkuda täiendavat rahvusvahelist koostöövõimalust.

Liina Kersna küsis kavandatava filmi linastumisaja kohta.

Karl Laas vastas, et PÖFF toimub novembri lõpus ning film on tehniliselt valmis.

Kadri Tali sõnul on rahvusvaheliseks koostööks vaja kohta, kus saab korraldada konverentse ja seminare ning kuhu inimestel on põhjust tulla. Ta lisas, et oluline on mõelda ka lisaväärtustele ja sellele, kuidas külastaja keskuseni jõuab. K. Tali küsis, kas 140-kohaline seminariruum on sellise eesmärgi jaoks piisav või jääb see pigem klassiruumi mõõtu.

Karl Laas selgitas, et 140-kohaline saal oli ülikoolidele antud esialgne lähteülesanne ning lõplikku suurust ei tuleks selle arvuga piirata. Tema sõnul on Louis Kahni huviliste võrgustik rahvusvaheliselt ulatuslik ning Saaremaa vallaga on kaardistatud ka kohalikke vajadusi, sealhulgas katusega püsiruumi vajadust Saaremaa ooperipäevade ja teiste sündmuste jaoks. K. Laas lisas, et suurem saal võiks keskuse tegevustega täituda ning ajaloolises keskkonnas paiknev ruum oleks atraktiivne, nagu näitavad ka Arvo Pärdi keskuse ja Ukuaru keskuse

kogemused.

Ingrid Mald täiendas, et keskuse visioon ei ole suunatud massiüritustele, vaid regulaarsele huvi- ja külastajavoole, mida toetavad Kuressaare asukoht, Saaremaa eripära, arhitektuurne keskkond ja sisuline programm. Tema sõnul võiks käeline ateljee ning Louis Kahni loominguga seotud tegevused anda keskusele erilise väärtuse. I. Mald märkis, et rahvusvahelised näited kinnitavad ka keskustest eemal paiknevate kultuuripaikade tõmbejõudu ning Kuressaare pakub eriti väljaspool kõrghooaega head keskkonda mitmepäevaseks süvenemiseks ja mõttevahetuseks.

Urmo Raus lisas, et keskuse üks põhiväärtusi võiks olla intiimne mõõde ja süvenemist võimaldav arutelu, sarnaselt Arvo Pärdi keskuse loogikale. Tema sõnul ei peaks keskus olema suunatud suurtele konverentsidele, vaid pigem rahvusvahelistele kohtumistele, seminaridele ja arhitektuurifilosoofilisele mõttevahetusele. U. Raus rõhutas, et püsiv ja sügav kultuurivahetus võib olla mõjusam kui üksikud suured festivalid ning Louis Kahni keskus võiks kujuneda eraldumise ja rahvusvahelise arutelu paigaks.

Liina Kersna võttis arutelu kokku, märkides, et komisjon mõistab sihtasutuse eesmärki tutvustada rahvusvaheliselt Eestist pärit inimesi, kes on maailmas olulise jälje jätnud. Ta rõhutas, et kultuuri tutvustamine maailmas on lisaks kultuurivahetusele oluline ka julgeoleku seisukohalt, sest tuntus ja kultuurilised sidemed aitavad vajaduse korral toetust kiiremini leida. L. Kersna sõnul annab Louis Kahni loomingu paiknemine Ameerika Ühendriikides Eestile võimaluse tugevdada kultuurisidemeid olulise liitlasega.

L. Kersna pidas inspireerivaks Kuressaarde kavandatava Louis Kahni keskuse visiooni õppekeskuse, püsiekspositsiooni, arhitektuurse vaatamisväärsuse ja sügavate mõttevahetuste paigana. Ta märkis, et komisjon võtab kaasa Philadelphia näituse 60 000 euro suuruse rahastusvajaduse ning püüab võimaluse korral aidata leida kontakte ja lahendusi. L. Kersna tänas sihtasutuse esindajaid senise vabatahtliku töö eest Louis Kahni pärandi tutvustamisel Eestis ja maailmas.

Kadri Tali sõnul peab kavandatava keskuse visioon olema selge ning siduma erinevaid kultuurivaldkondi. Tema sõnul ei tohiks keskus jääda üksnes kitsale sihtrühmale suunatud ekspositsiooni- või õppepaigaks. Oluline on arvestada ka ruumide akustilist kvaliteeti ning võimalust pakkuda väärtust nii silmale, kõrvale, kätele kui ka vaimule, nagu seda teeb Arvo Pärdi keskuse saal.

Liina Kersna märkis, et 60 000 euro suurune toetus Eesti ja Ameerika Ühendriikide kultuurikoostöö tugevdamiseks on põhimõtteliselt oluline küsimus, kuid Välisministeeriumi võimalusi tuleks täpsustada.

Madis Kallas tõi esile vajaduse siduda kavandatav keskus tugevamalt ülikoolidega, et tagada hoone aastaringne kasutus ja sisuline tegevus. Tema sõnul võiks ülikoolide kohalolek aidata hoida keskust elavana septembrist maini ning pakkuda püsivat kasutust ka väljaspool turismihooaega. M. Kallas märkis, et keskuste elushoidmine on keeruline kogu Eestis ning selleks on vaja püsivat funktsiooni, mitte üksnes hooajalisi sündmusi.

Margit Sutropi sõnul on mitmeid sarnaseid kultuuri- ja väliseesti algatusi ning väiksegi riikliku toetuse leidmine kõigile on keeruline. Louis Kahni keskuse elujõulisus sõltub eelkõige selgest funktsioonist ja sellest, kuidas hoonet igapäevaselt elavana hoida. M. Sutrop tunnustas sihtasutuse õhinapõhist panust, kuid tõdes, et materiaalne pool on keeruline.

Liina Kersna tänas arutelus osalejaid ning lõpetas päevakorrapunkti käsitlemise.

3. Info ja muud küsimused

Liina Kersna sõnas, et 16. juunil 2026 toimub Riigikogu ja Eesti Teaduste Akadeemia ürituste sarja „Vaimu ja võimu dialoog Toompeal“ neljas kohtumine, mille fookus on teadmusmahuka majanduse valikud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Liina Kersna
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Merje Noorlind
protokollija